

Sosiaaliturvakomitean välimietinnön valmistelun ajankohtaiskatsaus

Pasi Moisio

Tutkimusprofessori, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

Sosiaaliturvakomitean puheenjohtaja

@pasi_moisio

Vakuutuslääkäritoiminnan kehittämisen neuvottelukunta 19.9.2022

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Sosiaaliturvakomitea (kertaus)

- Toimikausi 2020-2027 (välimietintö 2023)
- 9 jäsentä (yksi jokaisesta eduskuntapuolueesta), 24 pysyvää asiantuntijaa, puheenjohtajisto ja sihteeristö, 5 jaostoa joista yksi tutkimus- ja arviointijaosto
- Tehtävänä laatia suunnitelma työikäisten sosiaaliturvan pitkän aikavälin rakenteelliselle ja toiminnalliselle uudistamiselle

Ei vain mitä vaan myös miten uudistetaan

Sotu-uudistus myös yritys ja oppimismatka miten palauttaa tutkimusperusteinen ja pitkäkestoinen komiteatyö isojen uudistusten valmistelijaksi

Uudistetun komiteatyön periaatteet määriteltiin työn alussa: avoimuus, rakentava dialogi, tutkimusperusteisuus ja riippumattomuus

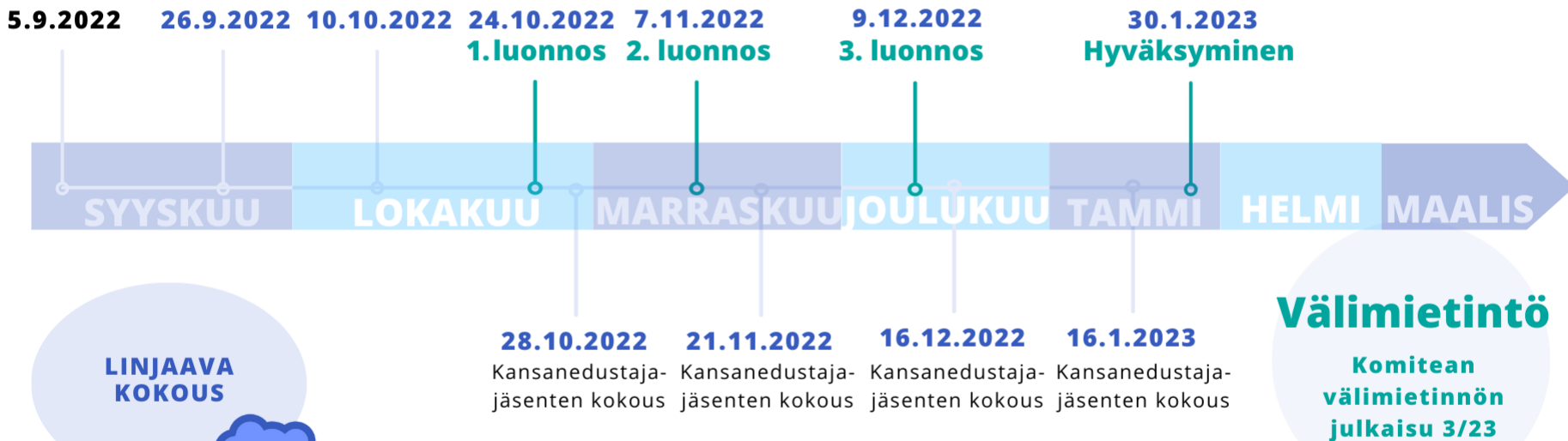
Komitean 1. kauden opit ja kokemukset miten (tulisi) uudistaa kerätään talteen ja viestitään eteenpäin (hallitusohjelmaan)

Ensimmäisen kauden työsuunnitelma

- Tilannekuvan ja nykyjärjestelmän keskeisten ongelmien määrittely. Ongelmaraportit julkaistiin 1/2022.
- Ratkaistavien nykyjärjestelmän ongelmien valinta ja ratkaisuehdotuksia koskevat linjaukset. Komitean kannanotot julkaistiin 12/2021.
- Vaihtoehtoisten järjestämistapojen selvittäminen: Perustulo /negatiivinen tulovero, perustili /sosiaalityli, yksi perusturvaetus. Selvitys valmistuu komitean välimietintöä varten. >> [Oma työryhmä](#)
- Nykyjärjestelmän osauudistuksia koskevat ehdotukset (hallitusohjelmaan) & linjaukset pitkän aikavälin uudistamisen / tavoiteltavan mallin periaatteista. Välimietintö julkaistaan 3/2023.

Sosiaaliturvakomitean työsuunnitelma 22/23

Komitean kokoukset:

Sosiaaliturvauudistus

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Komitean välimietinnön rakenne

1. Sosiaaliturvan rakenne ja periaatteet (taustoittava)
2. Sosiaaliturvan taso, kattavuus ja rahoitus (taustoittava)
3. Sosiaaliturvan vaihtoehtoiset järjestämistavat (taustoittava)
4. Ehdotukset nykyjärjestelmän uudistuksista (linjaava)
5. Linjaukset sosiaaliturvan pitkän aikavälin uudistamisesta (linjaava)

Työn eteneminen komitean toiselle kaudelle

- Ehdotukset nykyjärjestelmän uudistuksista valmistellaan seuraavan hallitusohjelman valmistelijoiden käyttöön.
 - Ehdotusten perusteella mahdollisesti käynnistettäviä selvitys- ja lainvalmisteluhankkeita varten perustetaan työryhmät.
- Linjaukset pitkän aikavälin uudistamisesta valmistellaan komitean toisen kauden työskentelyn pohjaksi. Yhteisymmärrys että perusturvaetuuksien yhdistäminen ensimmäinen askel.
- Keväällä 2023 komitea aloittaa toisen kautensa seuraavan hallituksen päätösten mukaisesti.

Nykyjärjestelmän tunnistetut ongelmat

Kehittyneen hyvinvointivaltion ongelmia:

- Sosiaaliturvan monimutkaisuus ja sen toimeenpanoon liittyvät ongelmat
- Näkemyserot ”hyvinvointivaltion rajoista” ja sosiaaliturvan tarkoituksesta
- Näkemyserot kuinka paljon yksilöä voidaan velvoittaa osallistumaan (palveluihin) oman työllistymisen / työkyvyn edistämiseksi

Ei enää uuden rakentamista vaan olemassa olevan rakenteiden ja toiminnan uudistamista ja kehittämistä: Vaikeampaa poliittisesti

KV-vertailun perusteella Suomi eroaa verrokkimaista etuuksiin liittyvien palvelujen heikon velvoittavuuden ja tarjonnan suhteen

Ehdotukset nykyjärjestelmän uudistuksista

- Lasten ja perheiden sosiaaliturva ([Laspet-työryhmä](#))
- Asumis- ja työperusteinen sosiaaliturva ja kansainvälinen liikkuvuus
- Etuus- ja palvelupolkujen toimivuus ja palvelujen tarjoaminen
- **Työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvät etuudet:**
 - Kannustimet ja velvoitteet työkyvyttömyysetuuksissa
 - Työkyvyttömyysetuuksien kehittäminen
- Sosiaaliturvalainsäädännön yhtenäistäminen
- Digitalisaatio ja tiedonhallinta [Digi-alatyöryhmä](#)

Ehdotukset nykyjärjestelmän uudistuksista

- Kannustinloukut
- Työttömyysturva ja osittainen työllistyminen
- Opiskelu ja osaamisen kehittäminen
- Asumismenot ja asumismenojen korvaaminen
- Toimeentulotuen rakenteellinen asema ja suhde perusturvaan

Työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvät ehdotukset

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Esitys löytyy komitean huhtikuun kokousmateriaalista:

<https://stm.fi/-/sosiaaliturvakomitea-keskusteli-palvelujen-ja-etuuksien-yhteensovittamisesta-seka-tyo-ja-toimintakyvysta>

Kannustimet ja velvoitteet työkyvyttömyysetuuksissa

Työkyvyttömyysetuuksiin voidaan liittää kannustimia ja velvoitteita osallistua palvelutarpeen arviointiin ja tarvittaviin palveluihin.

Ehdotuksen tavoitteena on varmistaa henkilöille oikeat palvelut ja etuudet oikea-aikaisesti.

Ehdotuksella pyritään ehkäisemään henkilöiden ajautumista heidän elämäntilanteensa ja työ- ja toimintakykynsä kannalta väärille etuuksille, tarpeettomia siirtymisiä etuudelta toiselle ja etuuskausien pitkittymistä.

Lisäksi pyritään vastaamaan tunnistettuihin puutteisiin kuntoutustarpeen tarkastelussa sekä siihen, että motivoituminen tarvittaviin palveluihin osallistumiseen on matala.

Ehdotuksen valmistelua varten asetettaisiin kolmikantainen selvitys- ja lainvalmisteluhanke.

Työkyvyttömyysetuuksien kehittäminen (1/2)

Selvitetään työkyvyttömyyden käsitteiden eroja eri etuuksissa, poistetaan mahdolliset epätarkoituksenmukaiset erot ja arvioidaan mahdollisuudet erilliseen osatyökyvyn/osatyökyvyttömyyden käsitteeseen eri etuuksissa.

Varmistetaan, että lainsäädäntö tukee työ- ja toimintakyvyn ylläpitämistä ja kehittämistä.

Ehdotuksella pyritään vastaamaan siihen, että sosiaaliturvan on taattava kohtuullinen toimeentulo, kun henkilö työ- ja toimintakyvyn haasteiden vuoksi ei voi olla työelämässä.

Ehdotuksella tähdätään siihen, että henkilö kokee hyötyvänsä palveluihin osallistumisesta (motivoituminen), kun keskiössä ovat olemassa olevan työ- ja toimintakyvyn tukeminen ja erilaiset mahdollisuudet työhön paluuseen tai työllistymiseen.

Ehdotuksen valmistelua varten asetettaisiin kolmikantainen selvitys- ja lainvalmisteluhanke.

Työkyvyttömyysetuuksien kehittäminen (2/2)

Yksinkertaistetaan ja joustavoitetaan työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyviä toimeentuloa turvaavia etuuksia.

Työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvät etuudet uudistettaisiin ennustettavammaksi, selkeämmäksi ja ymmärrettävämmäksi kokonaisuudeksi. Se mahdollistaisi toimeentulon tukemisen etuudella, joka on tarkoitettu sellaisen henkilön elämäntilanteeseen, jolla on työ- ja toimintakyvyn haasteita.

Tavoitteena on kehittää työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyviä etuuksia työhön palauttavaan suuntaan uudistamalla sairauspäivärahaa, kuntoutusrahaa ja kuntoutustukea. Työkyvyttömyyseläke jäisi etuudeksi pysyvämpiin työkyvyttömyystilanteisiin. Työttömyysturvaa kohdennettaisiin jatkossa lähtökohtaisesti henkilöille, joilla on työn puutteesta johtuva tarve toimeentulon turvalle.

Ehdotus edellyttää laajamittaista vaiheittaista selvitys- ja lainvalmistelutyötä, jota varten asetettaisiin kolmikantainen selvitys- ja lainvalmisteluhanke.

Linjaukset pitkän aikavälin uudistamisesta komitean toisella kaudella

Yhteinen näkemys uudistuksen ensimmäisestä askeleesta: Perusturvaetuuksien yhtenäistäminen ja yhdistäminen yhden perusturvaetuuden alle syyperusteisina ja siten niiden ehdot eroavat toisistaan.

Selvitetään välimietintöä varten mahdollisimman tarkkaan mitä etuuksia sisältää, niiden tasot, kestot, suhde ansioturvaan, asumistukeen ja toimeentulotukeen, vaikutusarvioita, ym.

Toiselle kaudelle valmistuvat myös komitean selvitykset työmarkkinatuen ja toimeentulotuen rakenteellisesta asemasta sosiaaliturvassa

Mitä uudistuksella tavoitellaan vaatii myös muita linjauksia. Tavoitellaanko uudistuksella julkisen talouden tasapainottamista?

Suomalaisen hyvinvointivaltion koko paradigman uudistamisen tarve? Suomi eroaa muista Pohjoismaista pitkällä rahaetuuksilla ilman tosiasiallisia velvoitteita tai oikeuksia palveluihin.

EU:n sosiaalisen investoinnin malli (osallisuuden ja vastavuoroisuuden vahvistaminen) pohjaksi?

Kiitos!

@sosiaaliturva #sosiaaliturvauudistus #sosiaaliturva
stm.fi/sosiaaliturvauudistus

Parlamentaarinen komitea
Parlamentarisk kommitté

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET